

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження

ФЕРЕНДОВИЧ Мар'яни Василівни

«ДИРИГЕНТСЬКЕ МИСТЕЦТВО В МУЗИЧНОМУ ПРОСТОРИ ЛЬВОВА

ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ (джерелознавчий аспект)»

представлену на здобуття наукового ступеня

кандидата мистецтвознавства

за спеціальністю 17.00.03 – музичне мистецтво

На сучасному етапі розвитку української культури та українського музикознавства вкрай важливими стають дослідження, що заповнюють інформаційні та культурні прогалини новими джерелознавчими відкриттями, і тим самим сприяють глибшому пізнанню багатого спектру музичного простору України.

Розглянутий матеріал дисертації Мар'яни Василівни Ферендович заторкує вельми суттєвий та до сьогодні надто неповно представлений сегмент загальної історії музичної культури Галичини – диригентське мистецтво. Обраний хронологічний відрізок першої третини ХХ ст. (до 1939 р.) виразно виокремлюється в історії Львова і справедливо може сприйматись як один з кульмінаційних етапів в мистецькому житті – завдяки заснуванню великої кількості музичних товариств та організацій, діяльності приватних салонів, появі численних приватних музичних шкіл та вищих навчальних закладів, відкриття міського театру та філармонії. Саме через інтенсивний розвиток музичної культури Львова у зазначений період виявляється необхідність в аналізі повної та об'єктивної панорами музичних подій, представленні постатей визначних диригентів-професіоналів та музикантів, що керували музичними колективами.

Враховуючи ці обставини, обрання теми дисертаційного дослідження, мета якого полягає у систематизації та диференціації видів і форм диригентського мистецтва в музичному просторі Львова першої третини ХХ

ст. (до 1939 р.), вбачається цілком виправданим та актуальним. Актуальність роботи підтверджується тим, що диригентське виконавство у Львові представлене у багатоманітності його національних версій, враховує культурно-мистецькі досягнення тих національних громад, які на той час становили основну частку населення Галичини – польської, української та єврейської, а також представляє інтенсивні міжнаціональні контакти, що саме в диригентській сфері проявились винятково яскраво. Йдеться про залучення до провідних музичних інституцій представників з різних країн і культурних центрів Європи – не лише з Відня, але й з Чехії, Хорватії, Росії, Німеччини та ін.

Ознайомлення з текстом дисертації Мар'яни Василівни дає підстави стверджувати, що підхід дисертантки до обраної теми відзначається ґрунтовністю і всебічно охоплює широкий та багатогранний матеріал. Основний зміст роботи представлений у трьох розділах, структура яких розкриває сутність проблеми і логіку викладення матеріалів дослідження.

Осмислюючи **«Історичні передумови розвитку диригентського виконавства в музичній культурі Галичини»** (перший розділ) авторка детально зупиняється на окресленні стану наукової розробленості проблеми в українському та західноєвропейському музикознавстві. Користуючись комплексом наукових методів дослідниця подає стислий аналіз українських та іноземних дослідників, що розглядали проблематику диригентського мистецтва, однак вказує й на те, що «В українському музикознавстві комплексне висвітлення диригентського мистецтва в музичному просторі Львова першої третини ХХ ст. на основі пресових і архівних джерел проводиться вперше» (с. 17). Плідним в теоретичному та прикладному аспектах видається розподіл обраної літератури на п'ять груп: краєзнавчі праці, театрознавча література, з історії Львівської філармонії, низка робіт з вивчення львівських музичних товариств, література присвячена персоналіям окремих диригентів та іншим виконавцям і діячам музичної культури краю.

Реляція першого і другого підрозділу першого розділу дисертації перетинається і утворює вагоме підґрунтя в осягненні зазначеної теми. Такий підхід авторки до розгляду історичних передумов розвою диригентської професії в музичній культурі Львова першої третини ХХ століття, створює переконливу картину про історію та діяльність диригентського виконавства впродовж досліджуваного періоду. Цінним з музикознавчої точки зору є аналіз історіографічної реконструкції становлення диригентської професії в музичній культурі Львова. Такий аналіз несе в собі особливий професійний погляд, який забезпечує компетентність та вірогідність отриманих результатів.

У висновках до першого розділу, п. Мар'яна зазначає: «.. що осмислення належного місця диригентського мистецтва як складової галицької культури на тлі ширшої європейської духовної спільноти ще повинно знайти відображення у ширшому історико-естетичному спектрі літератури» (с. 50). Високо оцінюючи проведену дослідницею працю, дозволю запропонувати для обговорення наступне запитання. Узагальнюючи створену нею картину історичних передумов становлення диригентського мистецтва, Мар'яна Василівна повідомляє, що «наприкінці ХІХ ст. у львівських музичних інституціях паралельно до диригентів-аматорів з'являються диригенти з професійною підготовкою» (с. 46). Це підтверджує факт на с. 35 де висвітлюється, що «значна частина диригентів львівського театру неодноразово виступали ще й як автори різножанрової музики, в тому числі оперної», тобто диригенти-композитори. Тому було б цікаво дізнатись – чи існують відомості у яких навчальних закладах, або приватно, у видатних диригентів (в якості асистентів) отримали професійну композиторську чи виконавську освіту та відповідну диригентську підготовку вказані провідні львівські музиканти. В дисертації така інформація щоправда подається, але не стосовно всіх очільників львівських оркестрів та інституцій, а лише щодо окремих з них.

Наступні два розділи логічно переплітаються з основними історико-аналітичними домінантами, висвітленими у першому розділі.

Другий розділ **«Роль музичних інституцій Львова першої третини ХХ ст. в еволюції диригентського мистецтва»** надзвичайно інформативно насичений, оскільки авторка здійснює моделювання історичної хронології диригентської практики в основних музичних театрах Львова (Міському (Великому) театрі, та театрі товариства «Руська Бесіда»), концертному житті Львівської філармонії та у музичних школах вищого типу.

Дисертанткою ґрунтовно опрацьовано та проаналізовано великий масив польських та українських пресових видань, які дозволяють дати належну оцінку музичним інституціям Львова, що плекали регіональних фахових диригентів. Мар'яна Василівна наводить докладний аналіз концертно-театральних подій, вказує на розвиток традицій західноєвропейського музичного мистецтва, що найбільше зреалізувались на польському ґрунті, так як «в українському музичному середовищі ще не було інституції, яка б забезпечувала головно фахові диригентські кадри, тоді як у польському середовищі така інституція була – консерваторія ГМТ» (с.123). Авторка хронологізує і вводить в науковий обіг величезний об'єм інформації про осіб, завдяки яким творилась львівська музична культура того часу і формувались основи професійного диригентського виконавства. Пані Ферендович деталізує репертуарні вподобання диригентів-аматорів, професіоналів та гастролуючих маестро (Р. Штраус, Г. Малер, М. Карлович, Л. Перозі, Р. Леонкавалло), а також виявляє спільні й відмінні риси у репертуарі львівських і запрошених диригентів у ініційованих концертних програмах.

У четвертому підпункті другого розділу висвітлюються особливості інтеграції диригентської освіти польських та українських музично-навчальних закладів, а також простежується аналіз програм їх підготовки в музичних школах вищого типу, в результаті чого виникає синтез взаємовідносин диригентських традицій інонаціональних музичних

інституцій Львова. Тому видається, що цікавою була б ще одна компаративна інформація, а саме: чи простежується зв'язок галицького диригентського мистецтва з іншими регіонами України. Адже, незважаючи на розділеність тогочасної України між різними імперіями, зв'язок між регіонами все ж таки був, що підтверджує, наприклад, діяльність товариства «Просвіта».

Неабияку зацікавленість викликає третій розділ дослідження **«Провідні сфери діяльності диригентів у львівських музичних товариствах»**, у якому дисертантка представляє діяльність трьох різних за національною приналежністю музичних громад – польської, української і єврейської. Підкреслюється життєдіяльна позиція хорів, формується багатогранний і розмаїтий спектр функціонування колективів різних товариств, навчальних закладів тощо.

Варто відзначити, що п. Мар'яна Ферендович подає значний перелік імен та творів композиторів – професійних та аматорів, які виконувались у Львові оркестровими та хоровими колективами, представляючи в об'ємних репертуарних списках твори композиторів різних національностей, стилів і епох. Твори цих композиторів виконувались численними багатонаціональними музичними товариствами Львова першої третини ХХ ст. Тому було б доречно поцікавитись – чи існують у львівських бібліотеках партитури згадуваних творів означених композиторів, зважаючи на надто жорстокі «чистки» бібліотечних фондів в радянський період? Чи є перспектива відновлення їх виконання, а можливо дослідниця планує видати друком забуті артефакти?

Проте усі поставлені запитання носять рекомендаційний характер, і не ставлять під сумнів цілісності, аргументованості і переконливості запропонованої наукової концепції.

Робота завершується ґрунтовними загальними висновками, які корелюють із завданнями дисертації та впливають зі змісту. Виходячи з аналізу основної частини, можемо підтвердити, що мета дослідження в ході

виконання була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Варто відзначити належний рівень теоретичної підготовки дисертантки, яка спромоглася комплексно опрацювати і впорядкувати праці з музикознавства, диригентського мистецтва, інших видів виконавства, театрознавства, з регіональної проблематики, архівні матеріали та рукописні документи, тогочасну міську пресу Львова (українською та польською мовами) і довідкову літературу.

Дисертація Мар'яни Василівни Ферендович вписує ще одну сторінку до українського музикознавства, й презентує історію диригентського мистецтва Львова першої третини ХХ ст. Окремо слід відмітити значущість довідкового апарату в додатках, з якого можна розгорнути фактично підкріплену панораму творчої діяльності «об'єкту дослідження».

Зміст автореферату стисло і сконцентровано передає основні положення дисертації. Публікації автора повною мірою відображають головні складові і концептуальні висновки по темі дослідження. Крім того, зважаючи на інформаційність роботи, було б бажаним опублікувати її у вигляді монографії.

Враховуючи вищевикладене, вважаю, що дисертація Мар'яни Василівни Ферендович «Диригентське мистецтво в музичному просторі Львова першої третини ХХ століття (джерелознавчий аспект)», представлена до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – музичне мистецтво, безсумнівно, заслуговує отримання пошукуваного ступеня.

Офіційний опонент

Гуцал Р.С.

доцент, кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри теорії та методики
музичного мистецтва Хмельницької
гуманітарно-педагогічної академії.

8 березня 2017 р.

Лідиса Гуцал
Зав. канцелярією

